

האם יש חיוב לחזר אחרי מצוות שילוח הקן?

ח' אלול ה'תשפ"א

שלמה צוקר

בנות סיני – פרק שילוח הקן – שיעור ה'

1. גמ' קלט: "חומר בכסוי וכו'... מירא דכיא, רש"י ותוס'

פירושים על הגמרא

2. נימוקי יוסף (בשיטת הקדמונים) מסכת חולין דף קלט עמוד ב

יכול יחזור בהרים ובגבעות עד שימצא קן וישלח. שומע אני מצוה לחזר אחר המצוה הזאת עד שתבא לידו: במאורע. לכשיקרא

3. חידושי הר"ן מסכת חולין דף קלט עמוד א

וקיומה ביה ובערת הרע מקרבך. ויש שהקשו וליתי עשה ולא תעשה דשלו ולידחי עשה דובערת. ותירצו דעשה ובערת עדיף טפי מפני שזה על כרחו מצוה עליו לבערו אבל שלוח מי הוה מצוה המוטלת עליו הרי אם לא רצה ליקח הבנים פטור מלשלח והילכך עשה כי הא לא דחי אפילו לאו גרידא. ותמהני דאפילו עשה ולא תעשה לא דחי עשה ואנן אמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא אבל עשה דידחה עשה ואפילו דאלים דאית ביה לאו לא. וצ"ע:

4. בית הבחירה (מאירי) מסכת חולין דף קלט עמוד ב

מצות שלוח הקן אינה מצוה שיהא צריך לחזר אחריה ר"ל שאם ימצא לו קן שיטול את הבנים כדי שיקיים מצות שלוח באם או שיחזר אחר מצוה זו בהרים וגבעות אלא לכשיזדמן לידו יקיים שנאמר כי יקרא אפי' לא היתה רובצת אלא על אפרוח אחד או על ביצה אחת חייב לשלח שנאמר קן מ"מ כמו שיתבאר במשנה החמישית:

אופי המצוה של שילוח הקן

5. ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שו

והמצוה הש"ו היא שהזהירנו מקחת קן הצפור בכללו בעת הצידה האם והבנים והוא אמרו (תצא כב) לא תקח האם על הבנים. וזה הלאו ניתק לעשה והוא אמרו (שם, מ"ע קמח) שלח תשלח את האם. וכל זמן שלא יהיה אפשר לשלח ולקיים עשה שבה כגון שמתה האם קודם שישלחה לוקה. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בסוף מסכת חולין:

6. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קמח

והמצוה הקמ"ח היא שצונו לשלח את הקן והוא אמרו יתעלה (תצא כב) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. וכבר התבאר משפטי מצוה זו משלם בפרק אחרון ממסכת חולין:

7. רמב"ם הלכות שחיטה הקדמה

הלכות שחיטה. יש בכללן חמש מצוות, שלש מצוות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה. וזה הוא פרטן: (א) לשחוט ואחר כך יאכל. (ב) שלא לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד. (ג) לכסות דם חיה ועוף. (ד) שלא ליקח האם על הבנים. (ה) לשלח האם אם לקחה על הבנים. וביאור מצוות אלו בפרקים אלו.

8. רמב"ם הלכות שחיטה פרק יג הלכה א - ב

הלוקח אם על הבנים ושחטה, הבשר מותר באכילה ולוקה על שחיטת האם שנאמר לא תקח האם על הבנים, וכן אם מתה קודם שישלחנה לוקה, ואם שלחה אחר שלקחה פטור. וכן כל מצוות לא תעשה שניתקה לעשה חייב לקיים עשה שבה ואם לא קיימו לוקה.

9. ספר מצוות גדול עשין סימן סה

כתוב בפרשת תצא (דברים כב, ו ז) כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או בצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים [וגו'] שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, ושנינו בפרק שלוח הקן (חולין קלח, ב) שמצות שילוח הקן אינו נוהג אלא בשאינו מזומן שנאמר כי יקרא דרך מקרה (ע"פ יראים סי' שפז), ואווזין ותרנגולין ויונים שקננו בפרדס או יוני שובך הרי זה אינו מזומן אבל במזומן כגון אווזים ותרנגולים ויונים שקיננו בבית אינו חייב לשלח (ע"פ רמב"ם שחיטה פ"ג ה"ח ע"ש)...

10. ספר מצוות קטן מצוה רנא

לשלח הקן דכתיב (דברים כ"ב) שלח תשלח את האם, שנינו בפרק שלוח הקן שמצות שלוח הקן אינו נוהג אלא כשאינו מזומן שנאמר כי יקרא דרך מקרה, ואווזים ותרגולים ויונים שקננו בפרדס או יוני שובך הרי זה אינו מזומן...

11. ספר חרדים מצוות עשה פרק ה

(מב) מצוות עשה לשלח אם צפור מן הקן שנאמר שלח תשלח את האם וכשיקחנה יכין שלא לזכות בה אלא לוקחה כדי לקיים מצות שילוח ואז לא יעבור על לאו דלא תקח האם הכי מפורש סוף מסכת חולין וכן הורה הרב כמוהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל, ממנין תרי"ג:

12. ספר החינוך פרשת כי תצא מצוה תקמה

לשלח האם מן הקן קודם שיקח הבנים, שנאמר [דברים כ"ב, ז'], שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך... ועובר על זה ולקח האם בעודה על הבנים ביטל עשה זה מלבד שעבר על לאו דלא תקח האם, ואם מתה האם קודם שישלחנה או ששלחה אדם אחר אין לו תקנה לקיים העשה ולתקן הלאו. אבל אם שלחה הוא קודם שתמות נתקן לאויה בכך ופטור, שזה הלאו ניתק הוא אל העשה, וכמו שנכתוב בלאו ח' [מצוה תקמ"ד] הבא על זה בעזרת השם.

13. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לד עמוד א

ואיזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא? מזוזה, מעקה, אבידה, ושילוח הקן.

14. תוספות מסכת קידושין דף לד עמוד א

מעקה אבידה ושילוח הקן - תימה לרבי בכל הני כתיב לאו במעקה כתיב (דברים כב) לא תשים דמים בביתך אף על גב דמוקמינן ליה (בב"ק דף טו:) למגדל כלב רע וסולם רעוע דהיינו שימה בידים מ"מ אתי נמי למעקה דהא דרשי בסיפרי ועשית זו מצות עשה לא תשים דמים זו מצות לא תעשה ובאבידה נמי כתיב (דברים כב) לא תוכל להתעלם ובשלוח הקן כתיב (שם) לא תקח האם על הבנים וא"כ איך יהיו נשים פטורות אפילו הם זמן גרמא והא השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ואומר ר"י דבכולהו משכחת בהו עשה בלא לאו ובמעקה אין שייך לא תשים דמים אלא בבונה בית מתחילה על מנת שלא לעשות מעקה אבל אם היה בדעתו לעשות מעקה ולאחר שבנאו נמלך או שעשה ונפל אין שם אלא עשה דועשית מעקה ואז נשים פטורות ובאבידה נמי משכחת לה עשה בלא לאו כגון שנטלה על מנת להחזירה וכגון שנטלה אחר יאוש דהשתא לית בה לאו דלא תוכל להתעלם וגם ליכא לאו דלא תגזול נמי ואח"כ נמלך שלא להחזירה דהשתא אינו עובר אלא משום השב תשיבם ושילוח הקן נמי כגון שלקח האם על מנת לשלח ואח"כ נמלך ולא שלחה דהשתא ליכא לאו כי אם עשה דשלח תשלח ו"מ דמ"מ איכא נפקותא כשיהיה לאשה לקיים מצות עשה דאי הוה אמינא דנשים פטורות מעשה דלאו הזמן גרמא כמו כן יהיו פטורות מן הלאוין דאיכא למימר דאתי עשה ודחי ל"ת אבל כשהן חייבות בעשה דלאו הזמן גרמא אז לא יבא עשה אחר וידחנו דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אך הקשה הר"ר יוסף מארץ ישראל על פירוש זה א"כ גבי אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב (שבת דף כה.) משום ד"ט עשה ולא תעשה ושריפת קדשים אינה אלא עשה אשה שאינה חייבת בעשה ד"ט דהוי זמן גרמא וכי תוכל להדליק בשמן שריפה ב"ט וכ"ת אין הכי נמי אמאי לא לישתמיט תנא דלא אמר לך אלא מאי אית לך למימר דעשה שיש עמו לאו אף הלאו אלים ולא דחי ליה עשה אף הכא הלאו אלים.

15. ספר יסוד מורא לראב"ע שער ט

ואריכות ימים למשלוח הקן לא בעבור לקיחת הבנים כי היא רשות וככה בכבוד אב ואם שהוציאו לעולם הזה והם יאריכו ימיהם כי +דברים כ"ב+ והארכת ימים פועל יוצא הוא. ואמר +ויקרא ט"ו+ ויראת מאלהיך במצות לפני עור ודבר החרש פן ישימך כמוהם וככה להדר פני זקן ואם לא תירא ממנו ירא מה' שיביאך במשפט בימי זקנותך.

16. שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן תפא

(ו) ואין להקשות דאם כן למה אשה פטורה מלישב בסוכה. והיכן מצינו שפטורה אשה ממצות עשה שהזמן גרמא במקום איסור והמצוה רק מתיר. דלא קשה מידי שהרי בקידושין (דף ל"ד ע"א) חשיב למצות שלוח הקן בין מצות עשה שאין הזמן גרמא. אף שאין חיוב לשלוח האם רק אם הוא רוצה ליטול הבנים. אבל אם רוצה להניח האם והבנים ולילך לו מותר כמו שכתב החכם צבי בתשובה [סי' פ"ג] ואם כן שילוח האם רק מתיר לקיחת הבנים

17. שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן ה

דוגמא לכך, ממצות שילוח הקן דנקטינן דאין זו מצוה חיובית והרואה את הקן מותר לו לילך לדרכו ולא לעשות כלום, ומכל מקום פשוט הוא שאם ראה קן ושילח את הצפור ולקח את הביצים בלי שום כונת מצוה דמסתבר שלא קיים בכך מצות שילוח הקן

18. המקנה מסכת קידושין דף מא עמוד א

א"כ הוי הקידושין מצוה כמו מצות שחיטה והפרשת תרומה ושילוח הקן דאינו מצווה על השחיטה ועל הפרשת תרומה אלא אם רוצה לאכול אסור בלא שחיטה ובלא הפרשה, וכן בשילוח הקן דאינו מצווה לשלוח אלא אם רוצה ליקח הבנים וכיוצא בהן רבים ואפ"ה מברכים עליהן אשר קדשנו במצוותיו וממילא שייך בהן מצוה בה יותר מבשלוחה

האם מברכים על מצות שילוח הקן?

19. שו"ת הרשב"א חלק א סימן יח

שאלת למה אין מברכין על המצות כולן כגון המלוה את חברו והטוען עמו וכיוצא בהן. תשובה זו שאלה עמוקה ודבר שעמדו עליו הראשונים זצ"ל ונסתבכו בו הרבה מפני מה מברכין על מקצתן ואין מברכין על כולן ואי זו שמברכין עליה ואי זו שאין מברכין עליה. ואין הענין תלוי בטעם אחד שאתן לך כלל אחד בהם. אלא כל מצוה שאין בה מעשה אין מברכין עליה כגון השמטת כספים וכיוצא בהן. וכן אין מברכין על מצוה שאינה תלויה כולה ביד העושה. מפני שאפשר שלא יתרצה בה חברו ונמצא מעשה מתבטל. כגון מתנות עניים והלוואת הדלים ונתינת צדקה והענקה וכיוצא בהם. וכן על דבר שהוא מסור לבית דין כגון עשיית הדינין שמא לא יקבלו בעלי דין את דעתו. וכן כל מצוה שהיא באה מתוך עברה כגון השבת הגזלה וחזרת הרבית שלא צונו לגזול כדי להשיב וליקח את האם כדי שנחזור ונשלח אותה ועל כיוצא באלו...

20. שו"ת הרשב"א חלק ג סימן רפג

שאלת אם מברכין בשלוח הקן או לאו, תשובה דע כי ענין ברכת המצות שיש לראשונים בה דרכים רבים ולא נמצא לאחד מהם דרך שוה שתנהג הברכה בכל המצו' שלא תצא מצוה או מצות מכלל אותו דרך. לפי המנהג הנוהג גם בשלוח הקן יצא להם המחלקת לפי הדרכים שמצא כל אחד לעצמו. ויש אומרי' שמברך על השלוח אשר צויתנו לשלח כמו שמברכין על פדיון הבן וקביעת המזוזה ואומרי'ן שמברכין ג"כ על עשיית המעקה. והכלל להם שכל המצוה /שמא צ"ל מצוה/ שיכול לעשותה על ידי עצמו ואינו צריך לאחר מברך עליה, והמצוה שאינו יכול לעשותה ביני /בדפוס ליורנו תקל"ח בינו/ לבין עצמו אלא בצירוף אחר כצדקה שאם אין עני לקבל אינו יכול ליתן וכן מבקר את החולים ועומד בפני רבו ומחזיר אבדה וכל הדומה לאלה אינו מברך, אבל בקביעת מזוז' ועשיית מעקה ושלוח הקן שאינו צריך לאחרים מברך עליהם, זה כלל והכלל אחד להם. ועוד יש כללים אחרים למקצת מן החכמים וסוף דבר זה פיק /שמא צ"ל פוק/ חזי מאי טעמא /צ"ל עמא/ דבר. ומ"מ מה שנסתפק לך אם מברכין /על/ העשה דהיינו על השלוח או על הלאו דהיינו לא תק' האם על הבנים, והיה נראה יותר שהיה לו לברך על הלאו מפני שהוא עקר המצו' דשלח תשלח אינו אלא ניתק הלאו שאם עבר ולקח נתקו הכתוב לעשה דשלח תשלח. ומ"מ אינו מברך אלא שצונו לשלח שהנחה היינו השלוח ואם מברכין אין מברכין אלא על העשה שאין מברכין לעולם על לאו שאין מברכין על לאו הנבלה שאסר לנו את הנבלה והתיר לנו את השחיטה ועל לאו איסורי המאכלות ועל לבישת הכלאים. ומה שהוקשה לך מה שאנו מברכין בברכת האירוסין אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את האריות /שמא צ"ל האריות/ כבר עמדו על זה החכמים אשר היו לפנינו ונתקשה להם זה. ועוד נתקשה להם למה מזכירין בברכת אירוסין והתיר לנו את הנשואות /בנוסח שלפנינו הנשואות לנו/ על ידי חופה וקדושין והחפה אינו /שמא צ"ל אינה/ עכשיו, ועוד שהזכירו כאן איסור העריות וחזרו והזכירו איסור האריות, והם אמרו דלפי שהקדושין דבר תורה והיה לנו לברך עליהם כדרך שמברכין על המצות ואי אפשר לברך עליהן לפי שאין עשייתן גמר המצוה אלא הנישואין שהיא כניסת החפה ואין החפה נעשית עכשיו הוצרכו לברך עליהם אשר קדשנו בקדושת קדושין ואסר לנו את העריות שאין קדושין תופסין בהן והתיר לנו האחרות שהקדושין תופסין בהן וזה כמו שמברך קדושתן של ישראל, וכדי שלא נטעה לומר שהקדושין גומרי' ומתירין תקנו לומר ואסר לנו את האריות ושאינן מותרו' אלא הנשואות לומר אחר הנישואין שהן על ידי חופה וקדושין.

21. רבינו בחיי דברים פרק כב פסוק ו

ומצוה זו מן המצות המקובלות, והחכמים ז"ל תקנו ברכה בכלן ולא תקנו בזו, לפי שאינה מצוה מחוייבת כמו שאר מצות, ואינו חייב לחזר אחריה במכוון אלא כשיזדמן לו, וזהו לשון "כי יקרה", ועוד שאינו חייב בשלוח אלא כשהוא רוצה ליקח הבנים.

22. ספר הרוקח המשך הלכות ברכות סימן שסו

כל המצות שהן חקות וגזירה צריך לברך שילוח הקן וראשית הגז ושאר מתנות כהונה. ירוש' בפרק כיצד מברכין גבי קידוש ואפר חטאת ולהזות כל המצות טעונין ברכה אבל כל דבר שגם בני נח הוזהרו עליו כגון גזל גניבה וחמס והוענשו יד עני לא החזיקו וצדקה ולוייה ולקט ושכחה ופיאה והידור זקן שאם מצוים חייב אין

צריך לברך וכן עשיית מעקה ודינים ותיקון מאזנים ומשקלות ומידות אין צריך לברך שהברכה וצונו ולא עכו"ם ואם היו עניים חציים היו מפרישים חלקם לבעלי בתים ועניים אחרים אין מצווין ואין צריך לברך אבל בתרומה וראשית הגז ומתנות שצריך להפריש מברך.

23. בית הבחירה (מאירי) מסכת מגילה דף כא עמוד ב

וי"מ מפני שלשון עובר משמע כשהדבר שעליו מברכין הוא לפניו ר"ל המגלה או הלולב והשופר והדומין להם ומ"מ אין למדין מן הכללות שאין כל המצות בדין זה וכמה מצות נעשות בלא ברכה עשיית מעקה ועשיית דין עזיבה ופריקה השמטת כספים וקרקעות שלוח עבדים והענקתם ועמידה מפני הרב ומורא וכבוד אב ואם ונתינת הצדקה והלואה לעני השבת גזלה והשבת אבידה עזיבת לקט שכחה פאה ופרט ועוללות ונתינת מעשר עני והשבת העבוט ושלוח הקן ושמחת גר יתום ואלמנה מצות יבום וחליצה וכן הרבה

24. שירי ברכה יורה דעה סימן רצב

א. דין א. שלוח הקן וכו'. בברכי יוסף בקונטרס אחרון כתבתי בענייני דדעת הר"י בן פלט והראב"ד והרשב"א והרב העטור ומהר"ם מרוטבורק ורבינו אשר בר חיים שאין מברכין על שלוח הקן. ע"ש. וכן מוכח מדברי הרב המאירי בפסקי מגילה דף כ"ג ע"א (מהספר), שלא לברך. והכי סבר לה הרמ"ע בספר אלפסי זוטא פ"ק דפסחים, שלא לברך.

ברם כגון דא צריך לאודועי שאני כתבתי דהרב העטור דעתו שלא לברך ממ"ש בספר הפרד"ס כ"י בשמו, ועתה ראיתי כי מ"ש ספר הפרדס בשם העטור הם דברי תמים דעים סימן קע"ג, שרמז הרב כנה"ג. רק דמ"ש בספר תמים דעים בסוף והלכתא לברך על שלוח הקן, תיבות אלו ליתנהו בספר הפרדס, והוברר שהוא ט"ס בתמים דעים ותוספת מאן דהו בגליון ואח"כ הכניסוהו בפנים. גם בתמים דעים כתוב ושאלתי לחכם וא"כ התשובה היא מהחכם. אבל בפרדס כתוב נשאלתי מחכם וא"כ התשובה היא ממנו. ודוק היטבא.

הגם הלום נדפסו מחדש שו"ת הרשב"א ח"ג, וראיתי שם סימן רפ"ג, שכתב דיש אומרים דמברכין עליה. ומ"מ המדקדק בדבריו יראה דלא פסיקא ליה מילתא, שכתב בתוך דבריו וז"ל, ואם מברכין אלא על השלוח שהוא העשה. ע"ש.

ומ"מ לענין דינא פשיטא דנקיטין שלא לברך, כיון דאיכא כמה רבוואתא שכתבו בפירוש שאין מברכין. והכי נקיטין.

האם חייב אדם לחזר אחר מצות שילוח הקן?

25. שו"ת חוות יאיר סימן סז

שאלה נשאלתי אם כי יקרא קן ציפור לפני איש בשדה אם מחויב עכ"פ לזקוק לה לשלח את האם או רשאי לילך לדרכו דלא אמרה רחמנא שלח תשלח רק באם ירצה ליקח הבנים ונפשטיני' מן הדא דאבעי' ליה בגמ' סוף חולין כמה אבעי' רצופו' וכתבם הרמב"ם והביאם בטור וש"ע סי' רצ"ב ס"ט וכתב ה"ז משלח ואם לא שלח אינו לוקה. ובתוך האבעיות שני סדרי ביצים זה ע"ג זה ופי' רש"י ונתכווין ליטול התחתונים נ"ל דרש"י ס"ל דקאי האבעי' גם בזה אם נוטל האם מעל הביצי' כמו אינך האבעי' שלפניו ואחריו רק דאבעי' הוא דאע"פ דפשוט ברובצת על סדר ביצים אחת עובר בלקחו האם אף על פי שמניח הביצים שאין כאן חציצי' מש"כ כאן כיון שנתכווין רק לתחתונים ולא רצה בעליונים מאיזה טעם שיהיה ה"ל העליונים כעצים ואבנים וחייצו גם הרשב"א הבין דברי רש"י כן רק שהשיג על רש"י דכיון דנוטל האם אפילו לא יטול לא עליונים ולא תחתונים הא תנן אמר הריני נוטל את האם וכו' ולפי מ"ש ל"ק דרש"י ס"ל דודאי אם לא רצה ליקח לא עליונים ולא תחתונים עובר בנטלו האם כמו בסדר ביצי' אחת מש"כ במכוון ליטול תחתונים לבד ה"ל עליונים כדבר אחר וחוצץ. מ"מ דברי הרשב"א נכונים ומתיישבי' על הלב. גם התוס' הרגישו בדוחק של פי' רש"י לכן פרשו דאבעי' הוא אם מותר ליטול את התחתונים קודם שילוח וא"כ לא אבעי' ליה אבעי' זו לענין מלקות דפשיטא דאין חיוב מלקות בנטילת האפרוחים או הביצים בשום מקום ואינו רק מימרא דרב יודא דאסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהם סוף חולין ונפקא לי' משלח תשלח את האם והדר את הבנים תקח לך ועכ"פ אינו ענין שעובר בזה על לא תקח והאבעי' לפי' התוס' רק אם יכול ליקח התחתונים לא לענין מלקות והרי הש"ס חיבר כל האבעי' יחד וכן הרמב"ם וכתב על כלם דאסור אבל אינו לוקה. ומפני כך נדחק רש"י לפרש דגם אבעי' זו קאי אנטילת האם רק מפני שאין דעתו על הביצי' העליונים אף שדעתו ליטול התחתונים נעשו העליונים כדבר אחר או כביצים מזומנים או של עוף טמא כמו שפירש לה באמת הרשב"א רק דרש"י ס"ל דזה ג"כ דוחק לפרש סתימת הש"ס כך. אבל הש"ס סבר היה שגם דעת רש"י הוא כדעת התוס' שאינו רוצה ליטול האם דאבעי' רק אם רשאי ליטול ביצים התחתונים וא"כ היה להש"כ לכתוב שרשב"א לא ירד לכוונת רש"י שהרי בדברי רשב"א מוכח שהבין בדעת רש"י דמייירי שנוטל האם כמובן למעיין והוא האמת שזהו פי' פירוש רש"י ומדוקדק במ"ש אם נתכווין ליטול את התחתונים לשון אם משמע שר"ל שבכה"ג מייירי האבעי' לא שזו היא האבעי' גם לשון נתכווין מה זו כוונה דה"ל לרש"י למימר אם יכול או רשאי ליקח התחתונים שהוא לשון התוס' שהם ודאי

פרשו כן ומהא גופי' מוכח דלא ס"ל להתוס' דרש"י נתכווין לפירושים. והנה לדעת התוס' שפרשו דבריהם
דהאבעי' הוא אם רשאי ליקח התחתונים מוכח שאינו מחויב להיטפל אם ימצא קן ציפור דאי ס"ד דמחויב מה
אהני לי' שיקח התחתונים הא לאחר שישלך התחתונים תשאר האם רובצת על העליונים ומחויב לשלח את
האם א"ו רשאי אחר שנטל התחתונים לילך לו כי לא יבקש דבר כי אם הביצים התחתונים ובש"כ הראה מקום
על ספר ת"ח ואינו ברשותי. אלא שצ"ע ממ"ש שם /חולין/ בגמ' קל"ט ע"ב כי יקרא מה ת"ל לפי שנא' שלח
תשלח יכול יחזור בהרים וכו' ת"ל כי יקרא במאורע וא"כ נהי דממעט שלא יחזור בהרים מ"מ במאורע משמע
דרמי עלי' ליזקק לה ואי ס"ד דליכא עלי' חיובא מהיכא תתי לן למימר שיחזור בהרים שהרי אפילו במאורע
יכול להניח' ולילך לו. גם על מה שכתבנו דאם נטל הביצים מתחת האם אינו עובר רק דאינו רשאי כמ"ש ר"י
ממשעות שלח את האם מעיקרא והדר את הבנים תיקח לך מעתה אם עבר ולקח הבנים תחילה ונשאר האם
לבדה תו אם אח"כ אינו משלח את האם רק לוקחה אינו עובר שהרי אינה עוד על בנים וא"כ קשה אם נצרך
לאם לדבר מצוה ליולדת או טהרת המצורע יכול לעשות בכה"ג ולמה תנן לא יטול אם על בנים אפילו לטהר
בהם את המצורע ואין לומר דלא יטול אם על בנים תנן וזה"ל רשאי לעשות בגוונא דכתיבנא דפשיטא הוא
למה יעבור אם אפשר לו לקיים מצוה אחרת ולא יעבור על זו ושם /חולין/ קמ"א איצטרך קרא שלח תשלח
לזה יע"ש בסוגיא דהוצרך לאוקמא ריבוי דקרא בעבר ושקלה א"נ דנטלה ע"מ לשלחה משמע דזולת זה לא
מצינו נטילת האם רק בהעברת עשה ול"ת. ולפי מה שכתבנו קשה בהיפך למה תתיר התורה לבטל מצוה טהרת
מצורע בשביל מצוה דשלוח האם שאפשר לקיים המצוה ההיא ושלא לעבור על זו האמנם בלה"נ קשה שיכול
להרוג ולחנוק את הבנים תחת אמן או לעשות אותן טריפה וליקח אח"כ את האם. ונחזור לענין השאלה אם
מחויב להיטפל נראה דדקדוק נכון הוא מה שיש לדקדק מגמ' יכול יחזור בהרים וכו' דמוכח דכי יקרא מיהת
מחויב ליטפל והכי מסתבר לטעם שכתב בזה"ל שהוא כדי שהעוף אם העופות תצטער ותפרח ממקום למקום
לבקש את בני' וע"י כך יתגלגלו רחמי המקום ב"ה על בניו שבגלות. ומה שהוכחנו מדברי התוס' היפך זה הלא
אין דברי התוס' מוכרחין דאפשר לפרש כמ"ש הרשב"א. א"נ כמ"ש בדעת רש"י ואפשר שג"כ מפני גמ' דיכול
יחזור בהרים נאדי רש"י מפ"י התוס' ודוק לכן נ"ל דחייב להיטפל ולקיים מצות ה' ולא יהא אלא ספק שראוי
לחוש ולהחמיר בכל דבר כמ"ש החסיד רבינו יונה גבי זמן ק"ש והנלפע"ד כתבתי. הטרוד: יאיר חיים בכרך

26. תיקוני זוהר תקונא שתיאאה דף כג. א

שלח תשלח תא חזי מלאכא אית דממנא על עופין דאינון נפשיין דאתקריאו צפרין וסנדלפ"ן שמה ובזמנא
דישראל מקיימי האי פקודא ואזלת אימא מתתרכא ובנין צווחין איהו אוליף זכו על עופין דיליה ויימא לקודשא
ברוך הוא והא כתיב בך ורחמי על כל מעשיו אמאי גזירת על האי עופא דאתתרכת מקינה וכן מטטר"ן אוליף
זכו על עופין דיליה דאינון רוחין דפרחין בבני נשא... ובזמנא דישראל מקיימין האי פקודא כל ממנא אוליף זכו
על עופין דיליה וקודשא בריך הוא מה עביד כניש לכל חיילין דיליה ויימא וכי כל ממנא דעופי דלתתא אוליף
זכו על עופין דיליה דממנא עלייהו ולית בכו מאן דאוליף זכו על בני דאינון ישראל בני בכרי ישראל ועל
שכינתא דאיהי בגלותא דקנא דילה דאיהי ירושלם חרבה ובנוי בגלותא תחות יד אדונים קשיין אומין דעלמא
ולית מאן דבעי עלייהו רחמי ויוליף זכו עלייהו בההוא זמנא צווח קודשא בריך הוא ואמר למעני למעני אעשה
ואעשה למען שמי ובדא יתער רחמי על שכינתיה ועל בנוי דבגלותא.

27. לבוש יורה דעה סימן רצב סעיף א

כתיב [דברים כב, ו] כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על
האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך
והארכת ימים. הרי מצות עשה שכל מי שימצא קן מעוף טהור ישלח את האם ואת הבנים יקח לו.

28. ברכי יוסף יורה דעה סימן רצב

ח. אף על גב דלפי משמעות הש"ס דקתני יכול יחזור בהרים וכו', מוכח דאינו חיוב לחזור לקיים מצוה זו, מ"מ
כי יקרא קן צפור לפניו חייב ליזקק ולהטפל בו לשלח האם וליקח הבנים לקיים מצות ה'. הרב חוות יאיר
בתשובותיו סימן ס"ז. ומדברי האר"י זצ"ל משמע שצריך להשתדל לקיים מצוה זו ודכוותאז.

29. שו"ת מהרש"ם חלק א סימן רט

ובחולין (קל"ט ב') ורש"י ד"ה ה"ג לפי שנאמר שלח תשלח שומע אני לחזור אחר המצוה הזאת עד שתבא לידו
עכ"ל. מוכח דבעלמא אין שום סברא לחייבו בכך. אבל יש לומר דהתם היינו להדר על הספק שמא ימצא קן
בהרים משא"כ ביודע בודאי שיש לו שם לן לקיים המצוה. ומצאתי במד"ר פ' צו פ"ט גדול שלום שכל המצות
כתיב בהו כי תראה כי תפגע כי יקרא אם באה מצוה לידך אתה זקוק לעשותה ואם לאו אי אתה זקוק לעשותה
ברם הכא בקש שלום ורדפהו בקש למקומך ורדפהו למק"א עכ"ל. ומבואר דבשאר מצות ליכא חיוב בזה.

30. ויקרא רבה (וילנא) פרשת צו פרשה ט

ט אר"ש בן יוחאי גדול השלום שכל הברכות כלולות בו (תהלים כט) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, חזקיה אמר תרתי חזקיה אמר גדול שלום שכל המצות כתיב בהו (שמות כג) כי תראה כי תפגע (דברים כב) כי יקרא אם באת מצוה לידך אתה זקוק לעשותה ואם לאו אי אתה זקוק לעשותה ברם הכא (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו בקשהו למקומך ורדפהו למקום אחר

31. ערוך השולחן יורה דעה סימן רצב

סעיף א

כתיב [דברים כב, ו] כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרים או על הביצים לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך וגו' מצוה זו אינה חובה לקיים אלא כשבאה לידו וכך שנו חכמים בה' שילוח הקן [חולין קל"ט ב] יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא במאורע לפניך ע"ש אבל כשאירע לפניך אתה מחוייב לקיימה ואינך יכול לומר אינו רוצה ליקח את הבנים ולא את האם ואעבור מפניהם דנראה מלשון הש"ס דרק אינו מחוייב לחזור אחר קן ומשמע להדיא דאם באת הקן לידו מחוייב לקיים המצוה וכ"כ אחד מן הגדולים [חור"י סי' ס"ז] הא למה זה דומה לאבידה שאינו מחוייב לחזור אחר אבידת איש אבל כשעובר לפני כתיב לא תוכל להתעלם וה"ל כן הוא ואין לומר הרי כאן לא כתיב לא תוכל להתעלם ד"ל דה"ל לפי פשטא דקרא כן הוא כי יקרא קן צפור וגו' יש עליך לאו דלא תקח האם על הבנים ויש עליך עשה שלח תשלח וגו' והוה כלא תוכל להתעלם אלא שזהו בלאו וזהו בעשה [ואף שמן הדין אינו חייב לרדוף אחריה מ"מ בוודאי דבר גדול הוא להשיג מצוה זו וכ"כ הברכ"י בשם האריז"ל]:

סעיף ב

ואין להביא ראיה להיפך מהא דתנן התם [קמ"א א] אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב ע"ש דמשמע דווקא בכה"ג אבל אם רוצה שלא להתקרב לשניהן פטור דאינו כן בשנדקדק מאי קמ"ל אלא דהא קמ"ל דלא תימא דהתורה לא הקפידה רק שלא ליטול שניהם כדכתיב לא תקח האם על הבנים אבל בנטילת אחד מהם קיים המצוה והא דכתיב שלח תשלח את האם וגו' חדא מינייהו נקטה וה"ה להיפך לשלוח הבנים וליטול האם לזה קמ"ל דאינו כן דווקא קאמרה תורה לשלוח האם וליטול הבנים ולא להיפך וא"כ אין זה עניין לאם ירצה שלא לקיים המצוה כלל [וראיתי מי שכתב דמתוס' ק"מ ב ד"ה שני יש סתירה לזה שם בחור"י אך באמת אין שום סתירה למדקדק בדבריהם ע"ש והחור"י עצמו כתב שיותר נראה כפי' הרשב"א ע"ש ולדעתי גם מתוס' אין סתירה וד"ק]:

סעיף ג

יש להסתפק אם זה שכתבה התורה ואת הבנים תקח לך אם זהו חובה או רשות ואחד מן הגדולים פסק שהוא רשות ואם רוצה משלח האם והבנים יחד או לא ליטול הבנים כלל [חכ"צ סי' פ"ג] וכמו ששת ימים תעבוד או ששת ימים תאכל מצות שהם רשות ולא חובה ויש להביא ראיה לזה ממ"ש הרמב"ם פ"ג משחיטה דין ו' האומר הריני נוטל את האם ומשלח הבנים חייב לשלח האם וכו' ע"ל ומדלא כתב חייב לשלח האם וליטול הבנים ש"מ דבבנים אין קפידא ועוד ראיה מהא דתנן שם שלחה וחזרה אפילו ד' וה' פעמים חייב לשלח ע"ש ואי ס"ד דמחוייב ליטול את הבנים הרי אחר שנשטלם שוב אינו חייב בשילוח כדתנן התם נטל את הבנים והחזירן לקן וחזקה האם פטור מלשלח ע"ש אלא וודאי שאין חיוב בזה אך שיש לדחות כגון שלא הספיק עדיין לנוטלם אבל מ"מ חיובא איכא וגם מהרמב"ם יש לדחות דאחרי שכתב חייב לשלח האם ממילא ש"מ דחייב ליטול הבנים כדכתיב בקרא ועיקר הדין קמ"ל שאינו יכול להחליף כמ"ש בסעי' הקודם:

סעיף ד

ואין לשאול דא"כ למה לן כלל הך קרא דואת הבנים תקח לך ד"ל דצריך לדרשא לך ולא לכלביך דכשהבנים טריפה פטור משילוח כמו שיתבאר וגם אין לשאול דאם אין חובה בלקיחת הבנים למה באמת פטרה תורה כשהן טריפה דאין זה שאלה כלל דאטו טעמי התורה גלויים לנו והרי גזירת מלך היא והגם שמפירשי התורה נתנו איזה טעמים זהו לאסבורי בעלמא אבל באמת נעו מעגלותיה לא תדע ומ"מ מי שזיכהו ד' במצוה זו יקיים קרא כדכתיב דכל רשות שבתורה היא כמצוה רק לגבי חובה רשות קרו לה ועוד דלפי טעמי החכמה שנאמרו במצוה זו בפ' הרמב"ן ובחיי וביותר בזוהר ותקונים בדווקא הוא ליקח את הבנים:....

סעיף ו

ביאור הדברים דשלח תשלח הוי לאו הניתק לעשה דאפילו אם לקח את האם בידו ולא שילחה יכול לשלחה אח"כ וכמ"ש הרמב"ם אח"כ [הל' ד'] וז"ל נטל אם על בנים וקיצץ אגפיה כדי שלא תעוף ושלחה מכין אותו מכת מרדות ומשהה אותה אצלו עד שישגדלו כנפיה ומשלחה ואם מתה קודם לזה או ברחו ואבדה לוקה שהרי לא קיים עשה שבה עכ"ל דהעשה אינו מקיים אלא כמ"ש אח"כ וז"ל וכיצד משלח או חזו האם בכנפיה ומפריחה עכ"ל דלשון שלח תשלח הוא בידו דווקא שיאחזנה ויפריחנה אבל אם נתן עליה קול ופרחה מחמת הקול לא עשה המצוה כלל וכן אם נטלה וקיצץ כנפיה ושלחה עבר על העשה דבעינן שיפריחנה והוא כיון שקצץ כנפיה אינה יכולה לפרוח ולכן מחוייב להשהותה ומשלחה ונלע"ד דאע"פ שאח"כ לא יהיו הבנים מ"מ מחוייב לשלחה מפני חיוב של נטילה הראשונה שלא קיימה כדן ומחוייב עכשיו לקיימה:....

סעיף י

ונראה פשוט שחייב לברך בשעת שילוחה אקב"ו על שילוח הקן וכן מצאתי בס' תמים דעים להראב"ד הביא שם בסוף סי' קע"ט דברי בעל העיטור בשם הלכות פסוקות וז"ל והלכתא צריך לברך בשילוח הקן ובמעקה וכו' עכ"ל ואל תטעה בלשון תשו' הרשב"א [חלק א' סי' י"ח] שכתב וכן כל מצוה שהיא באה מתוך עבירה כגון השבת הגזילה וכו' וליקח את האם כדי שנחזר ונשלח אותה וכו' אין מברכין ע"ש דה"פ דוודאי אם אוחזה כדי לשלחה מברך אך אם נוטלה עתה כדי לשלחה לאחר זמן דגם בזה קיים העשה כמו שנתבאר מ"מ בעת מעשה עשה עבירה ולכן לא יברך אח"כ כשישלחנה והוי כהשבת הגזילה ולפ"ז אדרבא ראייה מהרשב"א דאם עשה המצוה כתקונה יברך עליה וגם בספר תמים דעים שם מקודם הביא מי שרצה לומר שלא יברך מפני שיש בה גם לאו דלא תקח וגו' ודחי לה דכמה מצוות עשה שיש בהן גם לאו ומברכין עליהם ע"ש וכן עיקר לדינא [וראיתי בבאה"ט שכתב שיש מחלוקת ע"כ יברך בלא שם ומלכות ע"ש וכן בפ"ת הביא בשם ת"נ שלא יברך שמא ימצא ביצים מוזרים ע"ש ואין כדאי לשומעם דא"כ לא נברך על תפילין שמא נפסל אות אחד וא"ת דמעמידין על חזקה א"כ גם כאן כן וניכר שלא ראו הת"ד וגם תשו' הרשב"א והעיקר לדינא לברך אך ברכת שהחיינו נ"ל דלא לברך שהיא מצוה שאין בה שמחה ואינה מזמן לזמן ודו"ק]:

32. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן ק

שלום וכ"ט לרב טב ה"ה הרב המאה"ג החסיד ישר ונאמן חכם ככלכל והימן כש"ת מו"ה יוסף אבדק"ק יאנישהאז נ"י.

ע"ד מי שפגע בקן ואם יושבת על הבנים ביום ש"ק אי מחייב בשלוח אף על גב דמטלטל מוקצה, תחלה נחקור במ"ש החו"י בתשובה [סי' ס"ז] אי מחוייב לשלח אפילו אינו רוצה לא באם ולא בבנים, או דילמא אם ירצה ליקח הבנים הזהירה תורה לא תקח אם על הבנים אבל לא ירצה לא זה ולא זה יניחם במקומם, וכתב, מדקאמר חולין קל"ט ע"ב יכול ירדוף אחרי' בהרים ת"ל כי יקרא, משמע מזה דמצוה עכ"פ לשלח אלא שאינו צריך לרדוף אחרי' בהרים להמציא לו קן אבל לכשיקרה לפניו צריך לשלח עכ"פ, אך מדאמרין ק"מ ע"ב ב' סדרי ביצים זעג"ז ופי' תוס' שנוטל התחתונים ומניח האם על העליונים, מוכח אם אינו רוצה ליקח הבנים אין צריך לשלח, ע"כ יניח האם על הבנים העליונים ויקח לעצמו התחתונים, אלו דברי חו"י ז"ל:

והנה רש"י בפירושו סתר עצמו, כי בחולין קמ"א ע"ב ד"ה יציאת רובא כתב, וז"ל, דאם בא אדם ומצא את האם כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובא חייב לשלח עכ"ל, מבואר דכל שבא ומצא אם רובצת חייב לשלח אפילו אינו רוצה בבנים, וכן משמע קצת לשון ש"ס עם יציאת רובא הוא דאיחייב בשלוח, משמע אגברא קאי שחייב במצות שלוח עכ"פ, אמנם במס' ב"מ ק"ב ע"א פירש"י ד"ה מיציאת רובא ואם בא לתפוש קודם יציאתה חייב לשלח האם וליקח הבנים עכ"ל, משמע להדיא אם אינו רוצה ליקח הביצה לא בעי לשלח ולשון ש"ס התם הכי דייקא דאמר עם יציאת רובא הוא דאיחייב לה בשלוח משמע דלא קאי אגברא אלא אהביצה דאיחייבה לה בשלוח אמה מי שרוצה ליטלה:

עוד בחולין קמ"א ע"ב, במאי משלחה ר"ה אומר ברגליה, פירש"י אפילו תלש כנפיה רק רגליה שלימות ומשלחה ברגליה די, ורב יהודה אמר באגפיה צריכים שיהי' כנפיה שלימות שתוכל לפרוח. אמנם רמב"ם [ה' שחיטה פ"ג ה"ה] פירש ר"ה אמר ברגליה שצריך לתופשה ברגליה ולרב יהודה צריך לתופשה בכנפיה ולשלחה. נמצא לרמב"ם אינו די אם מפריחה בהקשה על הקן שתפרח מאליה אלא צריך לתופשה ולשלחה. וצ"ע שם בסוף העמוד זיל טרוף אקן דליתגבהו ולקננה וכו', וקשה הא צריך לשלוח ביד דוקא. וצריך לומר התם לא בעי לקיים מצות שלוח אלא לקנות פירי שובכו ויהי' מזומן ופטור מלשלח אלא משום שאסור לקנות הבנים בעוד שהאם רובצת עליהם ע"כ טרף אקן להגביה האם ולא שקיים בזה מצות שלוח אלא שיהיה מותר לקנות הבנים וכצ"ל לדעת הרמב"ם, ואם כן מוכח דדעתו ז"ל דאין חיוב לשלח אם אינו רוצה ליקח הבנים:

ולכאורה יש ראייה ממשנתנו סוף חולין ומה מצוה קלה שהיא כאיסר אמרה תורה למען ייטב לך וכו', והשתא אי אמרת בשלמא שלא הטילה תורה חיוב לשלח אלא אם צריך לעופות וא"כ בשלוח האם ה"ל הפסד כאיסר שאינו יכול לזכות מן ההפקר כרצונו א"ש, אבל אי הטילה תורה חיוב לכל הרואה קן ואין צריך לעופות כלל שיפנה מדרכו וישלח האם אם כן אפילו הפסד כאיסר ליכא שהרי אינו חפץ לא באם ולא בבנים, ואי משום הפסד זמנו שצריך לבטל ממלאכתו ומהילוכו ולשלח, אם כן מאי פסקא דאינו אלא כאיסר הלא אדהכי והכי בטיל משווקים, דכה"ג חשיב ליה חסרון כיס בפ' אלו מציאות [ל"ב ע"ב] ועמג"א ה' חנוכה סימן תרע"א סק"ב, אע"כ שאינו צריך לשלח אם אינו רוצה בבנים:

ולכאורה משמע קצת דתלי' בפלוגתא, דלר' יהודה דס"ל שלח מעיקרא משמע א"כ עיקור /עיקר/ מצוה הוא השילוח אפילו לא ירצה ליקח בנים, אך למאי דקיי"ל כרבנן דשלח תשלח לא אתי אלא לאינתוקי לאו דלא יטול, א"כ עיקור קרא אינו המ"ע אלא הלאו, שאם בא לזכות בקן ציפור לא יטול האם על הבנים ואם עבר ונטל יש תקנה בשילוח ואין שום חיוב להדר אחרי, ובזה נקל ליישב סתירות הנ"ל ואין להאריך: ועיי' רמב"ן בנימוקי חומש שלו [דברים כ"ב - ו'] כתב עפ"י רמב"ם במורה נבוכים וכו"כ בס' החנוך להרא"ה [מצוה תקמ"ה] בטעם המצוה היא שלא נתאכזר לעקור אם על בנים, דאע"ג דאסור לומר על קן ציפור יגיעו רחמין והטעם שלא הגיעו רחמיו על בעלי חיים כל שהוא לצורך אדם דא"כ היה אסור לשחוט בע"ח, אך גזירות הן עלינו שלא נלמוד להתאכזר ונתקן מדותינו ע"ש. והנה לפי טעם זה מבואר דאם אינו צריך לבנים, לא

מיבעיא דאינו מחוייב לשלח האם אלא אכזריות נמי עביד, ובמקום שנלמוד שלא נתאכזר אדרבא נרגיל עצמנו באכזריות ולצער בעלי חיים על מגן לגרש האם מעל בניה וצער בע"ח דאורייתא, אלא שכתב רמב"ן שלא הגיעו רחמיו על ב"ח אם הוא לצורך האדם, אבל אם איננו לצורך אדם שאינו צריך לבנים אכזריות היא זו לגרש האם מעל בנים:

ואף על גב שכתבתי לעיל דלר' יהודה דשלח מעיקרא משמע מצוה לשלח בכנ"ל, "ל ר' יהודה לא דריש טעמא דקרא ולטעמי' אזיל, אבל לדינא נראה כנ"ל:

והנה בתשו' חכם צבי [סי' פ"ג] פשיטא ליה דאינו מחוייב ליקח הבנים אלא יכול לשלח גם שניהם האם והבנים, והאי והבנים תקח לך אינו אלא כמו ששת ימים תעשה מלאכתך, ומוכיח כן ממתני' אמר הריני נוטל האם ומשלם /ומשלח/ הבנים חייב ע"ש בביאור. והרא"ה בס' החנוך מייתי מדברי חז"ל שהמקיים מצות שלוח הקן זוכה לבנים דכתיב שלח תשלח את האם והבנים תקח לך, למה ל' למכתב והבנים תקח לך, אלא הכי קאמר אם תשלח אם תזכה ליקח לך לעצמך בנים. הרי מבואר כחכם צבי שאין מצוה בלקיחת הבנים, דאל"כ הרי צריך לכתוב והבנים תקח לך למצוה, וקצת סתירה לדידי, דלמא הכי קאמר קרא, אם תרצה ליקח בנים תשלח האם ואם לאו לא תתאכזר על מגן ומנ"ל שזוכה לבנים, וי"ל אכתי למה לי קרא אי להורות נתן שאין המצוה כך להתאכזר פשיטא, דרכיה דרכי נועם כתיב ולא יעלה על דעת שציוה אלקינו להתאכזר, ואי לאסור עלינו בכל אם רובצת על בנים ואדם ברצון נפשו רוצה לגרש האם יהי' אסור אם לא יקח הבנים, גם זה אינו אמת, דכיון שיש לו שום חפץ בנפשו לגרש האם לעשות לעצמו נחת רוח, לא אסרה תורה אלא שלא ציוה לעשות כן, וא"כ יפה דרש [הרא"ה] בספרו שע"ז יזכה לבנים:

אמנם בתשו' חר"י סיים טעם בשם ס' הזוהר בשילוח האם לעורר יילת אימא עילאה על בניה, אם כן מצוה להדר אחר קן כדי לעורר רחמי אימא עילאה על בניה ולפ"ז ליכא משום אכזריות, דאפילו אם לצורך הנאת אדם לא הגיעו רחמי שמים על בע"ח, מכ"ש לצורך מצוה. אך ש"ס דילן ע"כ לא ס"ל הכי דהרי להנ"ל תינח בזמן שאין בהמ"ק קיים, אך בזמן שבהמ"ק קיים כגון בימי דוד ושלמה דסיהרא קמה בשלימותי' ואם הבנים שמחה ומכ"ש לע"ל במהרה בימינו מאי איכא למימר ואם נדחוק בזה דמ"מ צריכא התעוררות לעילא א"כ ר"פ שלוח הקן [קל"ח ע"ב] דתנן בפני הבית ושלא בפני הבית ומסיק בש"ס שהוא שלא לצורך ע"ש, וקשה הא צריכה רבא כנ"ל דהוה סד"א בפני הבית לא יצטרך לשלח קמ"ל, אע"כ ש"ס דילן לא ס"ל כזוהר הנ"ל, וידוע היכי דפליגי הנגלה עם הנסתר אין לנו עסק בנסתרות והנגלות לנו ולבנינו:

ועכ"פ לטעמו של הזוהר בשבת וי"ט אסור לעורר יללה לעילא, והס שלא להזכיר ולא לשתמיט תנא או שום פוסק לומר בשבת וי"ט לא ינהוג. מיהו לזה י"ל להרמב"ם דצריך לשלח בידו ולתופסה בכנפיה ולשלחה, אם כן לא מיבעיא במחוסרת צידה דה"ל צידה גמורה ומכוון לתכלית המלאכה ההיא כי כך המצוה לצוד אותה בידו ולשלחה אח"כ וכך היא מצותו ופשיטא בלי ספק שחייב חטאת, אלא אפילו באינו מחוסר צידה מ"מ טלטול מוקצה איכא ואסור, דאפילו לפקח גל לתקוע בשופר שתחתיו אסור, ובשופר עצמו שהוא מוקצה או נולד אסור לתקוע ומתבטל מצות תקיעה לגמרי כמ"ש במג"א ס"ס תקפ"ו, כ"ש הכא שיקיים המצוה בחול פשיטא שאסור, ועמ"ג א"ס תמ"ו סק"ב, אך לרש"י שיכול להפריח האם בלי נגיעת ידו ובלי איסור צידה ומוקצה היה אפשר בשבת, ולהזוהר הנ"ל אסור משום יילת אימא עילאה. אלא שאין אתנו יודע עד מה ובמופלא ממני לא אדרוש:

עכ"פ היוצא מזה לנדון שלפנינו, הפוגע בשבת בקן ציפור לא מיבעיא לטעמו של הזוהר לא יפריחו שלא לעורר יללה לעילא, אלא אפילו עפ"י הנגלה כיון שעפ"י אותו הטעם אינו מחוייב לחזור אחר מצוה זו כשאנו רוצה בבנים א"כ להרמב"ם שמצות שלוח ביד אסור בודאי, ואפילו להפריח נ"ל דלא שפיר דמי כיון דלהרמב"ם לא יצא ידי חובת מצוה נמצא התאכזר שלא לצורך והמתחסד בזה אין רוח חכמים נוחה הימנו ותל"מ: ואחתום בברכה א"נ פ"ב נגהי ליום ו' עש"ק ט"ו טבת תקצ"ה לפ"ק: משה"ק סופר מפפד"מ

33. אורחות יושר להגר"ח קניבסקי. פרק שמחה של מצוה (עמ' פו)

וכן כתב החזון איש יורה דעה קעה, ב שכל מצוה חייב כל אדם על כל פנים פעם אחת בחייו לקיימו, חוץ משילוח הקן שמיטטו קרא.

34. אורחות חיים חלק א הלכות קדוש היום

ירושלמי במס' שבת ר' פלוני ור' פלוני הוו יתבי בסעודתא קם חד מינייהו ומפסיק אמר ליה אידך הפטור מן הדבר ועושה אותו נקרא הדיוט יש מפרשים כי נקרא הדיוט היכא דליכא אחריני דעביד כוותיה כגון הכא דליכא מאן דמפסיק אלא איהו על כן נקרא הדיוט משום דמתחזי כגסות הרוח כלומר ראו שאני חסיד. אבל אי איכא אחריני דעביד כוותיה ודאי אינו נקרא הדיוט אע"פ שהוא פטור מן הדבר כדחזינן רב יוסף דהוה סגי נהור וסומא פטור מן המ"ע ואעפ"כ היה עושה אותם כיון דאחרים עושים אותם לפיכך המחזר בהרים וביערים אם ימצא קן צפור לקיים שלוח הקן יש לו שכר ואינו נקרא הדיוט ואף על פי שהוא פטור מלחפש אחריו.